

Ny Teknik 08-05-28

Ge universiteten större autonomi

Förändra kriterierna för statliga anslag och ge universiteten högre grad av autonomi. Det är viktiga förutsättningar för den svenska forskningspolitiken, skriver Pontus Braunerhjelm, huvudsekreterare i Globaliseringsrådet.

Hur ska Sverige hävda sig i den internationella konkurrensen och förstärka sin position som ledande forskningsnation samtidigt som frukterna av forskningen kommer samhället till nytta? Åtminstone tre förutsättningar bör vara uppfyllda.

* För det första är de kriterier som styr fördelningen av statliga forskningsmedel viktiga. Starka forskningsmiljöer med internationellt konkurrenskraftig forskning bör få genomslag i tilldelning av forskningsanslag. Det synsättet tillämpas i dag av forskningsråden. Men en stor del av det statliga forskningsstödet går som basstöd direkt till universiteten (fakultetsanslag). Där görs av tradition inte någon åtskillnad beroende på hur respektive lärosäte lyckats.

En förändring i anslagskriterierna där kvalitet ges större vikt bör även kombineras med att nå enprocentmålet - 1 procent av BNP till civil forskning. Det är nödvändigt för att Sverige inte ska halka efter i förhållande till andra länders forskningssatsningar.

De viktigaste kriterierna för hur väl svenska forskningsmiljöer hävdar sig globalt är citeringar i vetenskapliga publikationer. Det finns en rad olika

sätt att mäta citeringar och vissa har en starkt snedfördelande effekt. Följaktligen är det av central vikt att noggrant gå igenom vilka citeringskriterier som är lämpliga i ett svenskt perspektiv.

* *För det andra* bör universiteten ges en betydligt högre grad av autonomi. Central detaljstyrning är inte rätt metod för att skapa internationellt slagkraftiga forskningsmiljöer. Likaså bör universitetsstatus vara möjlig för högskolor där forskningsexcellens visats inom ett begränsat antal discipliner, det vill säga en högre grad av specialisering bör tillåtas.

Här utgör Karolinska institutet, vårt internationellt högst rankade lärosäte, ett utmärkt exempel.

Det går inte att sätta likhetstecken mellan högkvalitativ forskning och universitetens storlek. Forskningen visar att en ökad resurstilldelning till universiteten måste kombineras med större autonomi och tydliga principer för universitetens ledning och styrning (motsvarande corporate governance på företagssidan) för att få fullt genomslag.

* *För det tredje* är det viktigt att forskningen kommer samhället till godo. Kommersialisering av forskningsresultat kan kopplas till några särskilt viktiga faktorer. En sådan är de normer och attityder som finns inom universiteten och som sätts av ledningen.

En annan avgörande faktor är mångfald i forskningsfinansieringen och konkurrens om forskningsmedel. En anledning till att USA snabbt fick ett försteg i forskning inom bioteknik, biomedicin och IKT anses vara just mångfald i finansieringskällor. Den ger en högre grad av kommersialisering och i USA är privata donationer en mycket viktig kanal för forskningsfinansiering. Regeringen bör överväga att, upp till en viss nivå, matcha privata pengar. Samtidigt måste svenska universitet lära sig att utforma en "mottagarpolicy" så att forskningens oväld inte kan ifrågasättas.

Slutligen, för att nå full utväxling på forskningspolitiken måste individer finna det lönt att utbilda sig och att starta företag. Det innebär att även skattepolitik och företagsklimat blir viktiga faktorer i forskningspolitiken.

Pontus Braunerhjelm, huvudsekreterare för Globaliseringsrådet och professor på KTH